

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 27 березня 2026 р. № 4)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»
Віра РОГОВА
Наказ від «27» березня 2026 р. № 96

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«КОМПОЗИЦІЯ ТА ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ: РОБОТА
З НЕРЕГУЛЯРНОЮ ПЛЯМОЮ З ВИКОРИСТАННЯМ
ПРИРОДНИХ ТА ПІДРУЧНИХ МАТЕРІАЛІВ»**
*для керівників гуртків образотворчого та декоративно-прикладного
мистецтва, вчителів образотворчого мистецтва та технологій*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена відповідно до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами), Професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08. 2024 р. № 1225.

Освітня програма також враховує основні положення Законів України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами), «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 № 1841-III (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» від 30.09.2020 р. № 898, постанови КМУ від 20.08.2003 № 1301 «Про вдосконалення системи організації роботи з виховання дітей та молоді в позашкільних навчальних закладах», нормативно-правових актів, що регулюють різні аспекти діяльності закладів позашкільної освіти щодо організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти (від 21.08.2019 р. № 779), інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність педагогічного працівника та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства.

Мета освітньої програми: професійний розвиток відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей керівників гуртків образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, вчителів образотворчого мистецтва та технологій, необхідних для навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти; розвиток професійних компетентностей щодо ефективної взаємодії з партнерськими організаціями для психолого-педагогічної підтримки творчо обдарованих вихованців, посилення процесу формування української національної ідентичності, забезпечення профільного навчання учнів старшої школи з метою задоволення їх індивідуальних запитів.

Основні завдання програми:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей педагогів;
- поглибити й розширити знання з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу;
- поглибити й розширити теоретичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін;
- ознайомити педагогів з методиками створення композиції на основі нерегулярної плями та інтеграції елементів українського декоративно-ужиткового мистецтва в сучасний освітній процес;
- аналізувати і розуміти закони композиції, принципи формування художнього образу та символіку образотворчих елементів;
- вивчити техніки виконання композицій із використанням природних і підручних матеріалів, набувати практичних навичок та вміння інтерпретувати їх, враховуючи тенденції сучасного мистецтва;
- ефективно передавати знання та навички вихованцям/учням різних вікових груп;
- заохочувати творчу діяльність педагогів у процесі практичних занять;
- розвивати вміння створювати власні проєкти на основі вивчених композиційних принципів та сучасних мистецьких підходів.
- сприяти формуванню національної свідомості та гордості за українське мистецтво.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- планування освітньої та дозвіллевої діяльності в закладі позашкільної/загальної середньої

освіти;

- сутності, складових та актуальних аспектів психологічної підтримки, роботи з творчо обдарованими дітьми;
- знання шляхів ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу, задоволення освітніх послуг у територіальних громадах;
- історії виникнення та розвитку сучасного графічного мистецтва України та його місце у світовому мистецтві;
- важливості збереження і популяризації сучасного українського графічного мистецтва як невід'ємної частини національної культурної спадщини;
- ролі мистецької спадщини у формуванні національної ідентичності та міжкультурного діалогу;
- інноваційної та проєктної діяльності у сфері психолого-педагогічної підтримки, розвитку творчої обдарованості, національно-патріотичного виховання, профільної освіти та професійного самовизначення вихованців гуртків у співпраці з партнерськими організаціями

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- формувати у вихованців гуртків/ здобувачів освіти ключові компетентності та наскрізні вміння, спільні для всіх компетентностей;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді;
- інтегрувати елементи сучасної графіки у освітню, мистецьку та культурно-просвітницьку діяльність;
- застосовувати різні техніки для досягнення виразності у створенні художніх образів, притаманних різним стилям;
- створювати власні композиції, використовуючи і поєднуючи традиційні і сучасні способи, техніки і матеріали;
- використовувати засоби образотворчого мистецтва як спосіб розвитку творчого потенціалу молодого покоління та формування в них національної свідомості;
- відстежувати сучасні тенденції у мистецтві та впроваджувати їх у власну творчу та педагогічну діяльність;

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- утвердження національно-патріотичних і демократичних цінностей (патріотизм, готовність стати на захист України, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);
- професійна етика, рефлексія та саморозвиток;
- збереження академічних основ у виконанні графічних робіт та поєднання їх із сучасними художніми підходами, техніками і матеріалами.

Укладачі програми	Винарчук Тетяна Миколаївна , викладач кафедри природничо-математичної освіти та технологій, методист НМК «Аналітично-моніторинговий центр» Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»; Фурлет Оксана Миколаївна , керівник художньої студії «Арт» Бучанського центру позашкільної роботи імені Андрія Куцєвалова
--------------------------	---

Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації «Композиція та художній образ: робота з нерегулярною плямою з використанням природних та підручних матеріалів» для керівників гуртків образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, вчителів образотворчого мистецтва та технологій		
Мета програми	Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників у сфері сучасної графіки та образотворчого мистецтва шляхом опанування принципів композиції, створення художнього образу на основі нерегулярної плями та використання експериментальних технік і матеріалів		
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Керівники гуртків образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, вчителі образотворчого мистецтва та технологій		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	год.
	Модуль I.		
	1.	Вступ до теми. Абстрактне мистецтво як простір виявлення емоційності, спонтанності та особистісного досвіду у процесі створення художнього образу	2
	2.	Філософія стоїцизму як інструмент формування ментальної стійкості педагога	2
	3.	Вплив мистецтва на розвиток емоційного інтелекту особистості	2
	Модуль II.		
	1.	Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність	2
	2.	Робота з дітьми ВПО: адаптація, соціалізація, психологічна підтримка	2
	3.	Сучасна графіка як простір творчого експерименту	2
	4.	Нерегулярна пляма як основа створення художнього образу	4
	5.	Композиційні закономірності у сучасному образотворчому мистецтві	2
	6.	Колір, тон і фактура в сучасній графіці	2
	7.	Змішані техніки та експеримент у сучасній графіці	4
	Модуль III.		
	1.	Тематична дискусія «Нерегулярна пляма як інструмент розвитку креативності та емоційного самовираження в освітньому процесі»	2
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 4 години – керована самостійна робота)		
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	<p><i>Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05.</i></p> <p><i>Професійні компетентності:</i></p> <p>А. Навчання учнів предметів (інтегрованих курсів) А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4); А2 Предметно-методична компетентність (А2.1, А2.2, А2.4, А2.5, А2.7); А3 Інформаційно-цифрова компетентність (А3.1);</p> <p>Б. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1, Б2.2); Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1)</p>		

	В. Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища В1 Інклюзивна компетентність (В1.3) В2 Здоров'язбережувальна компетентність (В2.1, В2.4); Г Управління освітнім процесом Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д Безперервний професійний розвиток Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)
Форма підвищення кваліфікації	Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Модуль І.

1.1. «Композиція та художній образ: робота з нерегулярною плямою з використанням природних та підручних матеріалів».

Історичні аспекти становлення графіки та абстрактного мистецтва як напрямів образотворчої діяльності. Закони композиції, роль плями, лінії, тон й фактура у формуванні художнього образу.

Функція випадковості, імпровізація та індивідуальне сприйняття у творчому процесі.

Аналіз впливу цього виду мистецтва на формування креативності, емоційного інтелекту та візуальної культури особистості та його значення сьогодні.

Принцип побудови композиції, засоби художньої виразності та метод асоціативного створення образу. Збагачення художнього світогляду учасників та формування усвідомлення цінності мистецтва як важливого чинника національної самоідентифікації.

1.2. Вплив мистецтва на розвиток емоційного інтелекту особистості.

Роль мистецтва як потужного засобу розвитку емоційного інтелекту особистості. Вплив різних видів мистецтва на формування здатності усвідомлювати, виражати та регулювати власні емоції, а також розуміти емоційний стан інших. Акцент зроблено на освітніх і виховних практиках, що сприяють розвитку емпатії, емоційної чутливості, самоусвідомлення та міжособистісної взаємодії учасників освітнього процесу.

1.3. Філософія стоїцизму як інструмент формування ментальної стійкості педагога

Ознайомлення з ключовими принципами стоїцизму. Практичні техніки стоїків для збереження емоційної рівноваги в стресових ситуаціях. Використання стоїчного підходу для ефективного вирішення конфліктів і збереження професійної стійкості. Рекомендації для інтеграції стоїчних практик у щоденну роботу педагога.

Модуль ІІ.

2.1. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність

Основні принципи педагогіки партнерства та їх значення в освітньому процесі. Розгляд ключових ідей та методів для побудови партнерських відносин з учнями та їх батьками. Обговорення ефективних способів комунікації та взаємодії з батьками як рівноправними

учасниками навчально-виховного процесу. Техніки формування довіри та підтримки в учнівському колективі.

2.2. Робота з дітьми ВПО: адаптація, соціалізація, психологічна підтримка

Особливості роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб (ВПО), їх адаптації в новому середовищі та соціалізації. Розгляд методів психологічної підтримки, подолання стресу та травматичного досвіду, створення безпечного та інклюзивного освітнього простору. Особливу увагу приділено налагодженню ефективної взаємодії між школою, сім'єю та громадою.

2.3. Сучасна графіка як простір творчого експерименту

Особливості сучасної графіки, абстрактного мистецтва та їх ролі в розвитку творчого мислення.

Професійні компетентності педагога для реалізації інноваційних освітніх практик, підвищення педагогічної майстерності через впровадження експериментальних художніх технік і методів асоціативного мислення.

Питання емоційного самовираження, розвитку креативності та формування авторського стилю в педагогічній діяльності.

2.4. Нерегулярна пляма як основа створення художнього образу

Унікальне мистецтво абстрактної графіки та асоціативної композиції. Відтворення асоціативних художніх образів з використанням туші, акварелі, акрилу, природних текстур та підручних засобів.

Роль спонтанності та індивідуального бачення. Вплив абстрактного мистецтва як засобу емоційного самовираження на сучасне мистецтво.

2.5.1. Композиційні закономірності у сучасному образотворчому мистецтві

Принципи побудови площинної композиції, баланс мас, ритм, контраст, динаміка та композиційний центр.

Створення графічної композиції на основі нерегулярної плями як композиційного ядра.

2.6. Колір, тон і фактура в сучасній графіці

Виразальні можливості кольору, тону та фактури у створенні художнього образу.

Мотиви, кольорова гама та символіка абстрактних форм і тональних співвідношень.

Створення власного виробу у графічній або змішаній техніці з акцентом на емоційний зміст композиції.

2.7. Змішані техніки та експеримент у сучасній графіці

Експериментальні підходи у створенні художнього образу.

Прийоми колажу, фактурні відбитки, поєднання традиційних і нетрадиційних матеріалів.

Опанування техніки створення авторської композиції в змішаній техніці на основі асоціативного методу.

Модуль III.

3.1. Тематична дискусія. «Нерегулярна пляма як інструмент розвитку креативності та емоційного самовираження в освітньому процесі» або Від творчого експерименту до педагогічної практики

Питання дискусії: вплив композиції на побудову художнього твору, формування цілісності, виразності, емоційна напруга під час створення художнього образу.

Учасники:

– обговорять свої емоції від роботи з нерегулярною плямою з використанням природних та підручних матеріалів:

- як випадковість трансформується в усвідомлену композицію;
- які труднощі виникали під час роботи та як вони впливали на результат;
- як метод асоціативного образу можна адаптувати для різних вікових груп;
- педагогічний потенціал спонтанних технік у розвитку творчої свободи учнів.

– поділяться власними баченнями про:

- застосування методу асоціативного створення образу в освітньому процесі;
- впровадження експериментальних графічних технік у практику викладання;

- значення сучасної графіки як інструменту розвитку творчої особистості.

Питання для самостійного опрацювання

1. Чому людське око намагається знайти знайомі образи (обличчя, тварин) у випадкових плямах? Як цей ефект допомагає художнику в роботі?
2. Трансформація плями в художній образ: які графічні засоби (лінія, крапка, штрих) є найефективнішими для деталізації випадкової форми, щоб перетворити її на завершений образ?
3. Створення «плями» з використанням соку ягід, кави, чаю або відвару лущиння цибулі.
4. Вплив фактури паперу та властивостей природного барвника на краї та насиченість плями?
5. Створення відбитків з використанням підручних матеріалів: зім'ятого паперу, губки, текстилю або пластикової картки. Які асоціації викликають отримані текстури?
6. Композиційний баланс: як зміна положення (центр, край, кут) нерегулярної плями на аркуші змінює «вагу» композиції та настрої роботи?
7. Графічна інтерпретація: різні образи нерегулярної плями способом повороту аркуша паперу під різними кутами.
8. Як поєднання природної плями (відбиток листка) з чіткими лініями туші або лінера допомагає створити контраст між «природним» та «рукотворним»?
9. Опишіть, який емоційний стан або концепцію передає створена вами композиція.
10. Чи може нерегулярна пляма стати основою для соціального або філософського висловлювання?

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 23.02.2026).
2. Закон України «Про позашкільну освіту» [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14/ed20201016#Text> (дата звернення 23.02.2026).
3. Авер'янова Н.М. Образотворче мистецтво як чинник національного виховання особистості (українознавчий аналіз) : автореф. дис. канд. філос. наук : 09.00.12. – Київ, 2007. 17 с.
4. Барб-Галль Ф. Як розмовляти з дітьми про мистецтво [Тест] / пер. з франц. Софії Рябчук. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. 192 с.
5. Бірюков М.Ю. Техніки графіки : метод. посібник для вчителів і керівників гуртків образотворчого мистецтва та викладачів і студентів мистецьких спеціальностей. – Луганськ : СПД, 2008. 88 с.
6. Бровко І.Д., Корнієнко А.В., Мачуський В.В. та ін. Етнокультурне виховання учнів засоби декоративно-ужиткового мистецтва в умовах позашкільного навчального закладу : метод. посіб. / за ред. А.В.Корнієнко. – Дніпро : ПП Дрига Т. В., 2016. 236 с.
7. Вербицький В.В., Бойко А.Е., Корнієнко А.В. та ін. Компетентнісний підхід у навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу : метод. посіб. / за заг. ред. В.В.Мачуського. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.
8. Культуртригер. YouTube-канал [Електронний ресурс]. URL: <https://www.youtube.com/@kulturtrigger> (дата звернення: 02.03.2026).
9. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. URL : https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf (дата звернення 23.02.2026).
10. Ружицький В.А., Шульга О.Т. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя образотворчого мистецтва : навч.-метод посібник для студентів та вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. – Біла Церква : КОПОПК, 2009. 102 с.

11. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. – Херсон: Стар, 2016. 52 с.
12. Удріс І.М. Українське мистецтвознавство кінця ХІХ-початку ХХ століття у контексті тогочасної європейської науки про мистецтво: ідеї, теорії, методи // Мистецтвознавчі записки. – 2018. Вип. 33.
13. Чебанік В. Графіка української мови / Абетка : [альбом]. – Київ, 2004. 58 с.
14. Чебанік В., фон Ерцен-Глерон А., Корнієнко А. Василь Чебанік. Графіка української мови. – Київ : Друкарський двір Олега Федорова, 2022. 184 с.